

INTERVJU SA PETRITOM SELJIMIJE

Priština | Datum: 18. april 2017

Trajanje: 50. minuta

Prisutni:

1. Petrit Seljimi (Intervjuisani)
2. Aurelja Kadriu (Vodi intervju)
3. Donjete Beriša (Kamera)

Simboli komentara u transkriptu neverbalne komunikacije:

() – emocionalna komunikacija

{ } – intervjuisani objašnjava gestovima

Ostali simboli u transkriptu:

[ ] – dodatak tekstu da bi se bolje razumeo

Fusnote su redaktorski dodaci koje daju više informacija o mestima, imenima ili o izrazima.

Prvi deo

Aurelja Kadriu: Prvo, da li bi ste mogli da se predstavite?

Petrit Seljimi: Ja sam Petrit Seljimi.

Aurelja Kadriu: Nešto o sećanjima u vezi vašeg detinjstva, nešto više o vremenu dok ste odrasli, vašoj porodici, vašem društvu, vašoj školi?

Petrit Seljimi: Ja sam rođen u Prištini 1979. godine, znači poslednja decenija 70-ih, pre demonstracija koje su se dogodile 1981-ve godine, ali se ne sećam toliko tih političkih pitanja, prvih četiri ili pet godina mojeg detinjstva, jer su nas manje-više roditelji štitili od politike. Bilo je šaputanja, bilo je zabrinutosti, bilo je sastanaka u kuhinji između roditelja ili članova porodice, primetilo se da stvari nisu bile dobro.

Na početku moje detinjstvo je bilo relativno slično detinjstvu druge dece koji su odrasli u Prištini. Imali smo tetku u Ulcinju, tako da sam uvek išao u Ulcinj tokom leti, i išli smo onim putem – put koji je trajao dvanaest sati svake godine. Takođe smo išli u Grčku, svake godine, početkom 80-ih godina. Imao sam, ja sam išao u školu Faik Konica, koja se u to vreme zvala "Aca Marović", a što se tiče vrtića išao sam ovde u centru Prištine, iza stadiona.

Moja majka je bila konzervatorna što se tiče starih knjiga, moj tata je bio sekretar Ustavnog suda. Naš otac je bio iz Bujanovca, iz sela Nasalc, ali su oni ovde došli vrlo rano, 50-ih, i moj otac je završio srednju školu ovde u Prištini. Porodica moje majke je iz strane Prizrena. Babe i dede i od strane majke a i od strane oca ih je bio puno, veliko prisustvo njih je bilo u našoj porodici, bili smo velika porodica sa obe strane.

Imao sam stan u centru Prištine, u ulici "Golješ", koja se sada naziva ulica "Redžep Ljuci," realno kafić ili kafeterija "Strip Depo" je napravljena u mom stanu. I tamo sam živeo veći deo mog detinjstva, i pošto smo bili u centru, sve vreme su nas posetili gosti, svako ko je imao bilo kakvih problema u UKCK [Univerzitetski klinički centar Kosova] ili da vadi dokumenata bilo gde, na celom Kosovu, bilo koja pozicija da je u pitanju prvo bi stali... mi smo živeli u prizemlju, tako da sam ja svoje detinjstvo proveo sa gostima celog života. Došli bi naši rođaci da bi se igrali sa našim igračkama, došli bi rođaci kako bi prespavali, moja majka je pravila dobre pite i otac se s vremena na vreme igrao Remi sa svojim prijateljima, tako da nam je kuća celo vreme bila prepuna gostiju.

I odrastao sam u porodici sa puno prvih, drugih, trećih rođaka, kod nas ste bili smatrani bliskom porodicom čak i ako ste četvrta, peta ruka. Dakle, ovo su bile prve godine detinjstva, život koji nije bio bogat, prosečan, sa jednim vrtićem u Prištini, osnovnom školom koja je isto tako bila u Prištini. Majka, koja je insistirala da od detinjstva učimo strane jezike, tako da sam znao i engleski i srpski jezik pre osnovne... u osnovnoj školi sam dobro znao oba jezika. Čak i Italijanski sam učio jer u jednom periodu majka, Violjeta, proučila patologiju knjige, koja je hemijska nauka za poboljšanje ili obnavljanje starog papira ili starih knjiga, u Rimu. Tako da je ona pokušavala da nas nauči da pričamo i italijanski jezik. Malo znam, ako bi ostao nešto duže u Italiji, naučio bi bolje jezik.

Aurelja Kadriu: U redu. Petrit, da li bi mogao malo da nam govoriš o onom školskom periodu. Dakle, da li ste i vi bili deo paralelnog sistema u to vreme?

Petrit Seljimi: Da, zapravo, sada kada mislim o tome, možda je sve počelo 91. godine kada je suspendovana autonomija. Opet, kažem, pošto smo živeli u centru, u ulici "Golješ", sve demonstracije koje su se dogodile su prelazile i preko naše ulice. To jest, ljudi sa parolama, zastavama, fotografijama, bi išli s jedne strane, a s druge strane bi bežali od policije, suzavca, metaka.

Ja sam isto tako sa balkona, terase, prozora, video kako se razvija istorija raskoša bivše Jugoslavije i početak nasilja. Kao deca mi smo navikli na suzavac, jer kažem, u centru Prištine, na prizemlju.... Uzeli bi po jogurt, rasekli bi dno i sa vlažnom gazom, i tako bi ostali u stanu sa gasmaskama. Brzo smo mi naučili one fore sa lukom i sa svim poslednjim sredstvima kako bi prevazišli suzavac.

Interesantno je, očekivanja i snovi koja smo imali tada, početkom devedesetih, u vezi onoga što se dogodilo. Godine '92, Evropa '92, polovina restorana i kafana na Kosovu su se nazivali "Evropa '92" jer se očekivalo da će se '92 godine ujediniti Evropa i da ćemo svi postati Evropa. U Eurovisionu, Toto Cutugno je imao pesmu "Insieme, Unite, Unite Europe", baš '92. godine. I ovde je postojala jedna velika želja, očajna želja, posle pada komunizma da postanemo deo jedne veće porodice, ali naravno, dogodilo se apsolutno suprotno.

Nasilje je izazvalo ukidanje autonomije, zatvorile su se škole. Bio je 1. septembar 1991. godine, u školi, tada se nazivala "Aca Marović", gde je policija ušla i samo rekla: "Imate pet minuta da odete", i mi kao

deca smo se razišili sa svih strana, ja sam imao dvanaest godina. Nakon toga sam išao u privatnu školu u naselju "Pejton", u paralelnom sistemu, u veoma hladnom podrumu. To nije bilo školovanje, to je bilo sve osim školovanja, mi bi smo se igrali, pravili bi buke kao kada bi danas uveo... svaka čast ljudima koji su otvorili vrata svojih kuća, jer sada kada mislim o tome da otvorite vrata vaše kuće 30-40-oro deci koji su imali po dvanaest godina, svoju kuću svakog dana, u periodu od nekoliko meseci, nije bilo lako ni za one koji su pomagali.

Nakon toga smo bili premešteni u školi "Emin Duraku" u naselju "Kodra e trimave" [Brdo hrabrih], koji je sam po sebi bio izazov, jer si morao da prođeš kroz to naselje, gde su često uznemiravali devojke, moralo se ići sa roditeljima, tamo je bilo više problematične dece, oni su bili siromašniji ljudi, tako da se možda tu primetila neka vrsta tihog društvenog konflikta, osim onog etničkog i bežanja od policije.

Nakon toga sam se registrovao u "Dževdet Doda". Ali tada u poslednjoj godini, bio sam u osmom razredu kada je došao jedan englez, David Vilkom, na Kosovu i mene je pozvala majka jedne moje drugarice, prijateljica moje majke, jedna prijateljica moje majke i kaže: "Jedan englez traži da se sastane sa decom koji znaju engleski," i sastali smo se čini mi se u stanu Pasionare Džare, ili Lira Džare, ne sećam se koja je od ovih sestara bila, jedno deset-petnaest dece i mi smo pričali sa ovim englezom u vezi naših zabrinutosti, naših nada, naših iskustvava.

U to vreme, već je naše postojanje na Kosovu počelo da uđe u jednoj mračnoj zoni, svima su nam roditelji bili otpušteni sa posla. Od relativno srednje klase, svi smo postali siromašni. Sve majke su počele da kući prave hleb, da prave čokoladu kod kuće, sve su bile gore od originala. I lepo bi se proveli, tokom dva-tri sati dok bi tu razgovarali. Kada je nekoliko meseci kasnije neko zvao kući i rekao: "Dolaze u jedan dečji festival..."

Aurelja Kadriu: Samo malo na onom sastanku, izvini što te prekidam...

Petrit Seljimi: Da.

Aurelja Kadriu: ...da li je na tom sastaku bilo samo albanske dece, odnosno samo kosovara, ili je bilo i srba?

Petrit Seljimi: Da, samo albanska deca su bilili prisutni. Ne, ne sećam se...

Aurelja Kadriu: Možda još malo pre nego što pređemo kod onog perioda, želela bih da nam malo pričate o vašoj koegzistenciji sa srpskom decom. Da li ste imali dugare, drugarice srpske nacionalnosti, sve dok se niste odvojili?

Petrit Seljimi: Vidi, da ti vrlo iskreno kažem, nije bilo da sam baš imao puno drugara ili drugarica. Kao prvo, nisam bio dete koje je mnogo izlazio, ja bi se zatvorio u Narodnoj biblioteci kod moje majke,

uzimao bi stripove i knjige i ušao bi ispod stola i satima bi čitao. Dakle, nisam bio dete koji bi izašao i igrao fudbal sa drugom decom.

U našoj osnovnoj školi bilo je albanskih učionica i srpskih učionica, ali nije da je među njima bilo puno kontakta. Sada, kada si živeo u centru, naravno da je u centru bilo većeg broja srba nego bilo gde drugde u Prištini. Čini mi se da su polovina stanovništva u centru bili srbi. Na mom ulazu, tadašnja ulica "Golješ", sada ulica "Redžep Ljuci," polovina stanovnika su bili srbi. Dakle, imao sam povremene kontakte, ali drugare i drugarice srpske nacionalnosti nisam imao.

Jer, blizu '91-e godine stvari su se već odvojile, nije da je postojala neka velika ljubavi između albanaca i srba posle 1981-ve, i stavri su se sve više i više pogoršale svake godine. Tako da, ne bi mogao da kažem da sam imao nekog Ivana ili Milana kao drugara, jer nisam imao, jednostavno nisam imao drugove u osnovnoj školi. Da, naravno, mi smo koekzistirali, čak i ako nismo međusobno razgovarali i zajedno... jer smo bili tu, u tom istom gradu.

Ali u '91, roditelji su bili veoma ljuti na srbe, svi su bili veoma ljuti jer su oni još uvek radili, ne da su samo radili nego su dobili i posao naših roditelja. Nakon toga, od devedesetih znači... sećam se, na Kosovu je došao Bob Dole, senator Dole sa kongresmenom Lantosom u poseti u hotelu "Grand" i albanci su izašli kako bi se sastali sa njim, bilo je hiljade albanaca pred vratima "Granda". Čak je bilo i srba, debili policija su počeli da juru i da napadaju i tuku ljude, ispred, pred očiju američke delegacije.

Čak se sećam da je i moj otac dobio nekoliko pendreka po telu, jer je kući došao malo pretučen, i to je bio taj period gde je politika s jedne strane okupirala naše detinjstvo. Zapravo, naše djetinjstvo se završilo, ako ste imali bilo kakvo detinjstvo do tog perioda i možda ste bili zabrinuti: "Da li ću moći da kupim Commodore 64, kompjuter" i "Da li ćemo biti u mogućnosti da odemo u Grčku na odmoru", od tog perioda više nije bilo takvih zabrinutosti jer su svi ostali bez posla, nismo imali pare, i sve je bilo vezano sa politikom. I možda nakon ovoga, je bilo zabrinutosti da kada je bilo demonstracija ne bi trebalo izlaziti iz stana, kako nas ne bi pogodio neki metak ili ne bi nas zgazila masa ljudi dok bi oni bežali, dok bi trčali.

Čak svima ljudima koji su rođeni u tom periodu, u toj generaciji, bio im je odsekut manje-više film devedesetih godina, pa je film nastavljen '99 godine. To je takođe i izgubljena decenija detinjstva za one koji su bili deca, zrelosti onih koji su bili odrasli. Godine 1991. moj otac je bio sekretar Ustavnog suda Republike... Pokrajine Kosova, da, postojao je Ustav, postojao je Ustavni sud. Godine '99, nije znao engleski i bio je nezaposleni pravnik, i svet se promenio, i moralo se znati kako koristiti internet i sve one stvari koje su se dogodile 90-tih godina. Mi smo sve to propustili.

Aurelja Kadriu: Koji je bio diskurs predavanja u školi u paralelnom sistemu u to vreme, i u porodici, kako su razgovarali sa vama, koje savete su vam roditelji davali? Koji diskurs... u vreme kada vam je odbijen nacionalni identitet?

Petrit Seljimi: Osnovna škola, opet kažem, bilo je veoma malo učenja jer nije bilo nikakvog fokusa. Kao prvo, zezali smo se puno. Činjenica da se politika menja ne znači da se devojčice ne zezaju sa dečacima, i da se dečaci ne zezaju sa dečacima. Kada ste u školi to je lako izvodljivo ili je bolje strukturirano, imate učitelje koji vas zaustavljaju, ali kada ste zaključani dvanaest sati u podrumu i nemate kuda da idete i nema nikoga koji bi upravljao sa tom situacijom. I, čak i tamo, ako na primer bi se zezali ili hteli da se bijemte, na primer dečaci sa dečacima, na primer dok smo se igrali u dvorište osnovne škole došao bi učitelj i zaustavio bi nas, ko je zaustavljao decu u podrumu da se međusobno zezaju ili biju?

Dakle, ne sećam se ništa što se tiče nastave u tom periodu, osim što čini mi se kao da je to bila neka vrsta polu-fun [zabave], i ništa, te prve godine paralelnog školovanja su bile haotične. Da, naravno, da se sve promenilo u smislu da su, ako su 90-ih knjige imale na naslovnoj strani Josip Broz Tito i pričalo se o bratstvu i jedinstvu i poezije su bile o "Boro i Ramiza" i kada bi smo išli u eksurziji u osmi razred, išli bi do "Landovice" memoriala "Boro i Ramiza", i sve je bilo posvećeno tom jugoslovenskom diskursu.

Čak i na zgradi u kojoj se danas nalazi Ministarstvo za ekonomski razvoj, se nalazio grafit Tita: "Sa reči na dela!" i ona druga reč je bila: "Čuvajte bratstvo i jedinstvo kao vaše oči!" Dakle ovo je bio operativni moto obrazovnog sistema. Nakon toga sve se potpuno promenilo, čini mi se da je takođe i za naše učitelje bilo veoma teško da se snađu sada sa novim promenama, ali se znalo da: "Srbija je neprijatelj, oni su ti koji su nam promenili život, otpustili su nam roditelje sa posla."

Počeli su da ubijaju ljude, čuli bi imena poput Iljefete Humoli, ili... studenti koji su znači umrli. Mi smo videli, ja se sećam baš gde sam odrastao posle protesta, bilo je onda ovih kamiona koji su čistili ulice kako se ne bi primetila ili videla krv ujutru. I ovo su bili utisci... Za mnoge ljude je bilo i egzistencijalno pitanje, da se preživi, odnosno da se hranimo, da preživimo as in food [to jest, hranom], znači totalna rasipnost normi i vrednosti koje čoveka čini čovekom.

Ali, s druge strane, jačanje i povećanje kekog tipa unutrašnje solidarnosti. Tada su se formirale i prve političke partije, u školama bi pisali: "Kosovo Republika" i "DSK", ti prvi grafiti '91. godine. I mislim, nije bilo tuđih medija, radio "Slobodna Evropa" je počela da se mnogo sluša preko radija i radio "Zagreb", kao jedini kanali informacija, jer naravno, zatvorile su se novine i televizija.

S druge strane nakon toga su i međunarodne države uvele ekonomske sankcije protiv Srbije odmah kasnije, 92. godine zbog učešća (u ratu) u Bosni, i potpuno je ugrožen i ekonomski opstanak u smislu da ti više nisi bio u stanju da kupiš stvari, ti si morao da čekaš u red da bi kupio hleba, dugo, ili mleka,

da ideš rano ujutru u pet ili šest pre "Voçarit" ili "Gërmija" da čekaš četiri-pet sati jer je bilo ograničene količine mleka.

Pa je pokrenut "Shferci" [srpski: šverc] oni ljudi koji su bili malo više lukavijih, otišli bi u Tursu kupili bi stvari i tako bi ih prodavali.... Dakle, došlo je do ukupnog razaranja na Kosovu koji je prouzrokovan od strane srpske okupacije, ali i jedno mega razaranja po celoj Jugoslaviji, rat na televiziji, ubistva, Bosna, masakri, ovo su bile vesti početkom 90-ih. Većina ljudi kod nas su pratili Rat u Hrvatskoj, i rat u Bosni je bio mnogo praćen kod nas, jer su se plašili da će sići dole, što se na kraju i desilo, i ljudi su bili prestravljeni.

Čak i kada se sada toda sećam, sada sam i sam otac jednog deteta samo, shvatam sa je veoma zastrašujuća nesigurnost roditelja ako ne znaju šta će se sada desiti sa njihovom decom. Mnogi ljudi su tada otišli u dijaspori, mnogi ljudi su otišli u inostranstvo, oni su izašli sa Kosova, deca od ujaka, mnogo rođaka, deca od tetke, i odmah je počelo da se razblaže krugovi naših porodica, gde su mnogo ljudi počeli da na neki način nestaju sa Kosova.

Aurelja Kadriu: Da li se sećate nečega iz kulturnog života u to vreme, "Kurrizi", "Qafa"?

Petrit Seljimi: Nije bilo kulturnog života, to je više bio život nekulture. Da, da, sećam se kada sam prvi put izašao i popio vodka-šveps na "Kurriz". "Kurriz" je tada bio, bilo je nekoliko kafeterija u tom delu grada, tada smo ih zvali kafići. I sećam se kada smo otišli tokom prve godine srednje na Božić u katoliskoj crkvi jer bi posle toga izašli. Sad zamisli, nije bilo mobilnih telefona, naravno da nije bilo, ponekad ni fiksni telefoni nisu radili, ponekad su radili, neki telefoni sa onim brojevima koji su se vrtili. I mogu da zamislim kada bi mi uveče u to vreme izlazili, koliko su naši roditelji bili prestravljeni što nisu mogli da znaju ni gde smo, ni šta radimo, ali s druge strane kako da nam ne daju da izađemo, da nas držu kući.

Aurelja Kadriu: Kako ste organizovali ove sastanke, s obzirom da tada nije bilo sredstva za komunikaciju?

Petrit Seljimi: Uff... preko fiksnih telefona, tako nekako smo se snašli. Izašli bi, i uveče bi. Izašli bi na muzičko veče koji su bili organizovani od strane prvih repera i rokera, još tada je bio prisutan koji je i dan danas, BB Poqi, Iljir Bajri, neki od onih prvih tadašnjih repera. Kasnije je počeo i Memlji i "Ritmi i rrugës", ali realno "Kurrizi" je bila tačka odredišta. Posle toga na "Qafe" na drugom spratu.

Ali u osnovnoj školi u osmom razredu je postojala [poslastičarnica] "Elida". U "Elidi" ti bi otišao da pojedesh neki desert, da nekako uspeš da ne platiš i pobegneš. Ja sam jednom pobegao, ali sam zaboravio torbu unutra na onom... tako da sam morao da se nekako vratim. Nismo imali para, svi bi imali sitne pare, novčiće, kada bi ste imali para da kupite pljeskavicu i kokakolu to bi bio glavni dan u nedelji. I još uvek, znaš bilo je neki totalni nedostatak, pa su polse ljudi malo po malo počeli da

pokušavaju u tom kontekstu da naprave nešto, da posadu seme, malo nekog kulturnog zelenila, da se napravi u jednoj totalnoj pustinji, finansijske i ekonomske neodređenosti, političke represije i jedne relativno bezizlazne situacije, tako.

Aurelja Kadriu: Nakon toga, šta se desilo sa vama posle osmog razreda, posle osnovne škole?

Petrit Seljimi: U osmom razredu je bilo to kada.... Ja na primer nisam otišao na polu-maturskoj zabavi jer taj David kojeg sam spomenuo ranije koji je bio u Prištini, on je pričao sa nekom decom, on je pozvao na telefon i pitao je moje roditelje: "Da li može vaš sin da dođe sa mnom u Austriju u jednoj konferenciji 92-e godine za dečija prava?" I to je bilo baš u tom periodu, u junu, bilo je pri kraju osmog razreda, znači mi smo jedva čekali polu-matursku zabavu da plešemo sa devojkicama i da po prvi put malo više imamo kontakte... potencijalne kontakte sa suprotnim polom. I ja nisam bio tu, zamislite, morao sam da idem u Austriju u ovu konferenciju, bili smo zajedno sa Pasionarom čini mi se i Ljirom.

I da se ode tamo je bio neki izazov jer nije bilo aviona u Prištini, ni Beograd nije imao avione jer je bio u sankcijama, pa smo otišli sa starim automobilom, Mercedesom od čika Eljeza koji sada živi u Nemačkoj, do Subotice, od Subotice su posle došli po nas neki mađarim da nas povedu, odveli su nas u Austriju u neko selo, Nursteg, bilo je puno dece iz celog sveta i bilo je to malo kao neko čudo.

Kada sam krenuo na put svi su bili veoma ponosni sa Petritom koji ide u konferenciji, deset maraka jedan stric, dvadeset maraka tetka, imao sam negde oko četerdeset maraka, što je bilo puno za jedno dete. I čini mi se bili smo nedelju dana na toj dečjoj konferenciji. Nakon toga smo otišli u Beč i saznao sam da je ova konferencija deo jedne još veće konferencije o ljudskim pravima.

Tu je bio i Dalai Lama i lideri različitih zemalja. Mi smo predstavili stanje prava deteta na svetu pre održavanja te velike međunarodne konferencije. Dok smo bili tamo upoznali smo još nekoliko drugih ljudi, Kristin Eskeland iz Norveške, Vnera iz Austrije. Bili su lideri raznih većih nevladinih organizacija, i došlo je do ideje, bila je jedna hrvatkinja, Danijela, jedan srbin iz Beograda, Ivan i ja: "Zašto mi ne pokušavamo da uradimo nešto slično ovome, da organizujemo jednu takvu konferenciju i jedan takav događaj da posvetimo samo deci, posvećen našem regionu?"

Aurelja Kadriu: Da li ste tamo predstavljali političku situaciju na Kosovu?

Petrit Seljimi: Naravno, da...

Aurelja Kadriu: Kako ste to predvodili?

Petrit Seljimi: Svi smo bili veoma svesni političke situacije. Čak smo bili neki mali teroristi u smislu buke koju smo pravili u vezi Kosova i situacije i stanju dečjih prava. I imali smo priče koje su bile

autentične, bile su originalne jer su nam se zatvorile škole, roditelji su nam bili otpušteni sa posla. Kome bi ispričali situaciju...

S druge strane, tamo su bili i bosanci, oni su iskusili masakre, zločine, genocid. Dakle, situacija je generalno bila takva da s jedne strane, veći deo Evrope je ulazilo u period pada Berlinskog zida, pada Sovjetskog Saveza, početak demokratije. Osim ovog ostrva na Balkanu gde je Srbija počela jednu masovnu kampanju u mnogim konfliktnim zemljama, apart-heid, a ponekad i genocid. Dakle, bila je to priča koja je dirnula sve (kija). Izvini! {obraća se osobi koja vodi intervju} Prehladio sam se malo, tako da...

Aurelija Kadriu: Slobodno nastavite gde ste prekinuli, kako ste se sastali sa...

Petrit Seljimi: I sastali smo se sa tim liderima nevladinih organizacija u Austriji, odlučili smo: "Ajde da uradimo nešto samo za bivšu Jugoslaviju", dopala im se ideja. Ja sam tada imao 14. godina, i onda sam se vratio u prvu godinu u srednju školu ovde u "Dževdet Dode" i susreli smo se sa nekom decom, novom ovde koje smo poznavali, koji su bili prijatelji jedni sa drugima, i formirali smo neke prve ćelije, početne, jednog omladinskog aktivizma.

Posle sam otišao dva ili tri puta u Austriju i Norvešku da planiramo kako da organizujemo ove sastanke, ovo organizovanje mladih. I bilo je zanimljivo jer tada niste uopšte mogli da putujete, i kada ste putovali, putovali ste kako bi išli u azil. Tako da, ja bi išao u Austriju i Norvešku i vratio bi se, i to je ljudima bilo veoma interesantno.

Nije bilo nijedne NVO u Prištini, nije bilo moguće da se ide u azil i bila je neka vrsta inovacije da se stvori nešto od nule na Kosovu, gde svi imaju manje, svi su bili u minusu. Dakle, u to vreme, ta prva grupa drugova koji smo bili u srednjoj školi u "Dževdet Doda" smo se upoznali i odlučili smo, neki su bili u mom razredu, neki su bili u paralelnim razredima, da stvorimo neku vrstu organizovanja, organizaciju. Nismo imali vrlo jasnu ideju, gde bi morali da radimo nešto na kulturnim projektima, umetnošću, novinarstvu, odnosno neku vrstu pokreta koji bi uspeo da malo nadoknadi to potpuno odsustvo bilo kakve slobodne aktivnosti u našim životima.

To je bilo dobro primljeno tada od strane međunarodnih prijatelja koji su i podržali ideju. I počeli smo svake godine da organizujemo konferencije, možda čak dva puta godišnje u Austriji, baš u tom selu Nursteg gde je bilo različitih učesnika koji smo dolazili iz bivše, republike bivše Jugoslavije, uvek nas je bilo po sedmoro dece, dece i odraslih. Naš krug se već povećao, kako nas je bilo pet ili šest ljudi, posle nas je bilo deset-petnaest, bilo nas je 20-25. Odlučili smo da formiramo omladinski centar u Prištini, neki tip kancelarije. Odlučili smo da otvorimo neki tip kancelarije koja bi trebala da se bavi događajima, izložbama.

Došli su norvežani ovde, ta Kristina i složili smo se da koristimo moj stan kao vrstu objekta u kom bi oržali sastanke. Pre toga bi se sastali po kućama, tamo-vamo, po različitim kućama, sastali bi se po različitim kućama. Moj stan je bio u centru grada i možda je zato bilo lakše početi rad tu. Stvorena je neka vrsta omladinskog centra [engleski], omladinski centar, održavali smo sastanke, izložbe, događaje.

Posle smo organizovali muzičke večeri u onim zgradama koje su bile tamo, raznim kafićima. Dakle, nekako... počeli smo sa objavljivanjem inserata, omladinskog lista u tadašnjem časopisu "Koha Javore" [Nedeljno vreme]. Dok smo bili u Austriji došlo je i do naziva, "Kako će se ova mreža organizacija u bivšoj Jugoslaviji zvati?", I bio je jedan intervju Leonarda Kohena, poznatog kanadskog pevača koji je umro prošle godine. "Da li ste optimista ili pesimista?" I on rekao je: "Ja sam postpesimista." I to je bilo adekvatno ime za period u kojem smo živeli, jer da nazivamo sebe "Balkan Sunflowers" [Suncokreti Balkana] u vremenu kad je bio totalni teror, bilo bi malo naivno. Ali kako da izrazimo želju da izađemo iz zamke pesimizma i defetizma i da se borimo i da uradimo nešto povodom toga, ali bez super optimističnog naziva? Tada je neko predložio ime "Post pesimisti", i to ime je postalo naziv organizacije i upotrebljavano je sedam-osam godina kao platforma političkog, kulturnog i umetničkog aktivizma velike generacije mladih Prištine.

Aurelja Kadriu: Šta ste radili u "Post pesimisti," kakve ste događaje pokrivali, znači govorimo o prilogu, o novinama...

Petrit Seljimi: Ja sam bio jedan od novinara inserata "Post pesimisti," urednik je bila čini mi se Garentina Kraja. Nakon toga smo takođe počeli da objavljujemo još jedan časopis, sezonski, sa stripovima, kulturom, alternativni, nazivali smo ga "Alternativni korak". I tada se već otvorila fondacija "Soros" i dobili smo grant od njih. Ovo je bio časopis koji je imao za cilj da nadoknadi totalni nedostatak informacija u vezi sa recimo tadašnjom kulturom 90-ih, umetničkog alternativnog izraza, i objavili smo ga kao jedan potpuno drugi časopis.

Bilo je dosta party [zabava], recimo muzičkih, tada kada je bilo hit da se sluša elektronska muzika, muzika grunge, pa smo mi podržali mnogo bendova sa Kosova da proizvode, da organiju muzičke večeri. Bilo je nekoliko alternativnih izložbi u pozorište, Jeta Džara se bavila sa pozorištom. U okviru "Post pesimista" je uvek bio neki dosta karakterističan ogranak pozorišnih predstava, nije bilo, Narodno pozorište je bilo zatvoreno, ali na alternativnim lokacijama na kojima se život razvijao.... Sećam se da nije bilo nikakvog formalnog objekta, mogli ste bilo šta raditi, tako da izložbe najistaknutijih umetnika na Kosovu, Musljam Mulići, šta je znam, ljudi bi ih održali u kafićima, koncerti bi se održali po kafićima, poetske večeri bi bile održane po kafićima. Šta god da je to bilo, to je bilo jedina platforma gde ste mogli da izrazite neku umetničku akciju.

Aurelja Kadriu: Da li je bilo političke konotacije u "Post pesimistima"? Da ste vi objavili izveštaje o batinama, nasiljima, ubistvima koje se se dogodile?

Petrit Seljimi: Uvek! Kada su dolazili posetioci iz inostranstva uvek bi išli kod KLMDNJ, Këshilli për Liritë dhe Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut [Savet za slobodu i zaštitu ljudskih prava]. Čika Adem je bio tada predsednik KLMDNJ i otišli smo u štab Centra književnika, koji je tada bio DSK. Sa profesorom Fehmi Aganijem smo se često sastali. Imali smo workshops [radionice] za novinarstvo, generacija novinara, kao šta ja znam, Iljber Hisa, Dukađin Gorani, zatim neki aktivisti ljudskih prava, svi koji su održavali radionice kod nas i različite radionice su bili fokusirani na našu realnost koja je bila veoma političke prirode i intervjuje bi organizovali van i publikacije koje smo slali van su uvek bile fokusirane u pokazivanju tragične stvarnosti Kosova, bilo bi nemoguće pobeći od toga.

Dakle, na neki način pokušavali ste da stvorite neke vrednosti, neke akcije otpora da: "Mi nismo u potpunosti umrli," da: "Mi nešto stvaramo," a s druge strane van ste pokušavali da pokažete tragediju koja se desila unutar zemlje. Dakle, unutar je bila jedna osvetljavajuća akcija, ako mogu da upotrebim ovu reč a da se ne shvati kao pretenciozno, a spolja da je informativne prirode, znači da pokaže ono što se dešava na Kosovu.

Aurelja Kadriu: Kako je bio rad u tom pritisku? Ja sam čitala članke gde ste vi prijavili ubistvo vaših drugova, ili ubijanje mladih u to vreme, i nekako sve to u toj velikoj slici, malo zvuči kao akcija, u to vreme, ilegalna, nekako underground¹ [podzemna]. Kako je bilo raditi pod tom pritiskom, sa sedištem u centru grada i da vi izlazite po gradu u to vreme?

Petrit Seljimi: Kada sada pomislim o tome, ja bi bio prestrašen ako bi moje dete uradilo nešto tako, nešto što je onako polu-nezakonito, da piše.... Ali da ti kažem nešto drugo, Miloševića najverovatnije nije ni zanimalo mirni otpor, ili šta pišu novine. Jer je bilo i novina u Beogradu koje su bile dosta opozicione, i ovde "Bujku" je nastao, dnevni list na Kosovu koji je postojao, koji je slično pisao o mnogim političkim stvarima.

Bio je časopis "Zëri" i časopis "Koha Javore". Nisu vam dali da imate televiziju, što se tiče televizije gledali ste Televiziju Albanije, tamo su imali jedan časovni program Kosova sa ovim našim poznatim komentatorima. Da, u stvari Srbija se dovela u iskušenje i počela je da se plaši i da žestoko reaguje kada bi se način delovanja kosovara promenio i postao malo više, malo više, agresivniji ali ne malo aktivniji i protivniji.

Bilo je tada nekoliko legendi, rekli bi na primer: "U Drenici su neka sela gde policija ne može da uđe, gde su svi naši". I sećam se ovih priča '90-ih do '94-5. Naravno, nisam tada znao, ali govorilo se o selu Prekaz i kompletno tom regionu gde je tada već bio pokrenut jedan otpor za koji mi u Prištini nismo

---

¹ *Underground*: bukvalno, podzemno, u ovom kontekstu, opasno, zabranjeno.

znali, ali da su ljudi malo po malo počeli da shvataju da ako se ovako nastavi da se ništa ne pokrene nećemo biti u mogućnosti da izađemo iz začaranog okruga okupacije.

Isto tako, tada su pokrenuti studentski protesti i ovde '97-e godine. Ali ovo je već neka druga epizoda jer ja sam '96-e godine otišao u Norvešku. Norveški diplomata Kai Eide i bivši premijer Tavas Holterberg su me videli na jednoj međunarodnoj konferenciji, valjda im se svidelo, ne znam tačno background [pozadinu] i oni su otišli kod mojih roditelja i oni su rekli: "Mi bi hteli da ovom dečaku omogućimo školovanje u Norveškoj". I '96-e, tačno kada sam završio treću godinu ovde, otišao sam u Norvešku da živim. Tako da, nisam bio u Prištini ni na matursko veče u srednjoj školi, nijendu nisam dočekaov ovde.

Otišao sam u Norvešku, tamo sam posle nastavio studije na jednom fakultetu na engleskom jeziku. Živeo sam sa porodicom bivšeg ministra spoljnih poslova Norveške, Kai Eide, u njegovu kuću, sa njegovom porodicom. I posle sam dolazio svakog leta na Kosovu, naravno, proveo sam puno vremena ovde. Ali '97. godine kada su počeli protesti, i samo '98 kada je počeo sukob, direktne akcije, i kada se posle desio napad u Prekazu i ubijanje Jašarija, već je počeo jedan put bez povratka, gde se znalo da će biti veoma loše, ili da će se nešto desiti.

Drugi deo

Aurelja Kadriu: Kakav je bio stav tih paralelnih državnih struktura, kosovskih protiv vaših akcija "Post pesimista" u to vreme...

Petrit Seljimi: Znaš kako...

Aurelja Kadriu: ...da li je bilo nekog stava, da li je bilo glasina koje su dolazile odatle, da li su vas podržali, ili su vas protivili?

Petrit Seljimi: ...Mi smo bili vrlo mali u poređenju sa velikom pričom koja se tada dogodila. Tih nekoliko ljudi koji su bili angažovani u ovim aktivnostima, posebno početkom 90-ih su pomagali jedni druge. Dakle mi smo uvek imali dobar kontakt, bili smo ispravni sa tim strukturama koje su bile tada. Da li je bilo nešto u vidu finansiranja? Ne. Mi smo imali budžet, kada samo sada pomislim o tome, bili su smešni, iz Norveške, možda hiljadu ili dve hiljade maraka za šest meseci, ne sećam se tačno budžeta, koliki je bio, ali su bili dovoljni, mogao si lansirati novine, mogao si da... organizuješ različite događaje.

Da, ali tada tokom '95-e, '96-e, '97-e su polako počeli da se ponovo obnavljaju neki stubovi delovanja. Časopis "Koha Javore" je postao "Koha ditore" i mnogi novinari i mladi "Post pesimisti" koji su bili u Prištini su postali novinari "Koha Ditore". Dakle verovatno 80. odsto ljudi u "Koha" su bili osnovači... prvi novinari su bili... učesnici radionica... koje su nastale od centra Post pesimista, koji su kasnije postali urednici, koji su danas... Fis Abraši je šef AP [Associated Press] u Centralnoj Evropi, Beni Čena je šef AP u Jerusalimu. Razni drugi poznati novinari koji su danas po celom Kosovu i iz celog sveta i koji su bili... jezgro, bili su deo te prve grupe "Post pesimista".

Aurelja Kadriu: Koja je to bila godina kada se zvanično zaključili "Post pesimisti"?

Petrit Seljimi: Nije bilo godine kada se zaključilo. Čak i posle rata je bilo generacija koje su se bavili aktivnostima, oni su imali kancelarije, imali su omladinski centar. Ali nakon rata, 2000-2001 ovde se već dogodila jedna izuzetna eksplozija donatora, dakle, toliko nevladinih organizacija je osnivano, toliko je bilo para, stotine, pričamo o milionima evra koje su se donirale za svakakve aktivnosti... Svi oni koji su bili deo "Post pesimista" su pronašli posao, koliko god da si bio mali, 18. godina, znali su engleski, imali su, i odjednom potreba za postojanje, postoji jedan francuski izraz: "Prestala je..." Više nije bilo potrebe za "Post pesimiste".

Ako je bio deo, otpor i rad i kulturni razvoj u kulturnoj pustinji, dakle više nije bilo potrebe za otpor, jer je Kosovo bilo slobodno, i pod dva, žestoka konkurencija sredstava i NVO i drugih koji su bili još veći i više zanimljiviji implodirali su organizaciju.

Dakle, nije bilo konačnog datuma koji: "Zaključan je i nema više 'Post pesimista'", nego su ljudi porasli, druga i treća generacija "Post pesimista" takođe nisu... Nastavili su sa svojim životima, otišli su u inostranstvu na školovanje, većina njih. Dakle, bilo je to neka vrsta prirodne smrti, recimo tako, celog pokreta. Da, koja nije bila smrt jer taj duh i taj aktivizam i taj progresivan osećaj promene je ostao sa ljudima koji danas rade širom Kosova.

Aurelja Kadriu: Da li se pokret isto zvao i u Hrvatskoj i Srbiji...?

Petrit Seljimi: Da. Da, da.

Aurelja Kadriu: Da li ste imali kontakte sa ljudima iz...

Petrit Seljimi: Imali smo... U međuvremenu, posle rata, zar ne?

Aurelja Kadriu: Ne, mislim u to vreme, da li ste imali neku koordiniranu aktivnost?

Petrit Seljimi: Da, mi bi se sastali u Austriju. Nije bilo koordinacije, ali je bilo, kada smo išli u Austriju imali smo znači, šta rade oni u Zagrebu, njihova organizacija, odnosno šta oni u Beogradu, njihova organizacija. Ali mogu reći da je naša bila aktivnija i više sofisticiranija. Mi smo imali i kancelarije i

aktivnosti, vrlo dobro smo pisali svoje predloge. Imali smo dosta, neku vrstu, recimo, u to vreme, neka komplikovana i kompleksna akcija je bila sa više slojeva. Tako da, mi smo bili aktivniji, ali bilo je u celoj bivšoj Jugoslaviji centra ili tačaka ili kancelarija "Post pesimista" sa više ili manje uspeha.

Aurelja Kadriu: Kada ste otišli u Norvešku, vaša porodica je nastavila da živi na Kosovu, zar ne?

Petrit Seljimi: Da, da.

Aurelja Kadriu: Kako je bio taj period za vas? Vi ste bili u Norvešku, došlo je do nemira na Kosovu, vaša porodica je bila ovde?

Petrit Seljimi: Tokom prve godine sam stalno plakao. Sećam se kada sam krenuo, i jedna moja tetka me je otpratila koja je pravila vrlo dobre pite, koja se naziva "Anamoravë samcë", je pita sa belim lukom i kiselim mlekom. I ja bi plakao za samce u Norveškoj: "Jede mi se samca," za moju tetku, za majku, za oca. Sada, s obzirom da nisam imao puno novca, pričali bi preko telefona jednom nedeljno ili dva puta nedeljno, telefonom opet statičkim.

Takođe, nisam mogao da naviknem jer je ipak Norveška hladna država, ljudi ne grle jedni druge i ne dodiruju se fizički, niti pruže ruku jedni drugima ujutru. Ali to je samo dok ne navikneš sa njima, dok ne uđeš kod jedne porodice, jer su inače veoma topli ljudi. Ali ovako externally [spolja] nisu toliko poput nas, recimo deo Mediterana, jugoistočno od Balkana gde ima više emocija u ljudskim odnosima.

Dakle, prva godina je bila veoma teška, bio sam samo sam, roditelji su mi bili na Kosovu. Imao sam stipendiju koje je pokrivalo moje troškove, ali ne luksuzan život naravno. Bio sam u jednoj školi u kojoj su išli veoma bogata deca, deca ambasadora, deca norveških milionera. Tek u drugoj godini sam uspeo da se integrišem, i da se vrlo dobro integrišem u smislu da sam posle išao da prespavam, imao sam drugare. Stekao sam nove prijatelje, moji najbolji prijatelji koje imam danas u mom životu su iz perioda kada sam bio srednju školu u Norvešku.

Aurelja Kadriu: Šta ste tada studirali, Petrit, da li ste nastavili sa studijama?

Petrit Seljimi: Da, posle '98 godine završio sam srednju školu u Norveškoj i odmah sam registrovao fakultet u Oslu. Na početku teologiju ili biblijske nauke, jer sam bio vrlo zainteresovan za religiju, ne zašto sam religiozan, naprotiv. Da, posle sam promenio, posle jednog semestra sam uzeo smer Socijalne antropologije, i išao sam jedan semestar i u Urbanizam.

Dakle, studirao sam urbanizam i antropologiju ili "Efekat promena fizičkih predela gradova u socijalnim strukturama" je bila tema mog diplomskog rada. Završio sam fakultet odmah posle rata i došao sam ovde, radio sam na jednom projektu koji se nazivao: "Internet projekat Kosova", koji je

kasnije nazvan: "IPKO". I bio sam deo onog prvog tima koji je osnovao "IPKO", i radili smo u bivšu zgradu "Boro i Ramiz", ovde u sportskom centru, tokom 2000-2001-2002.

Aurelja Kadriu: Pre nego što ste se vratili na Kosovo, kako su bili vaši odmori kada ste dolazili ovde, situacija na Kosovu je još uvek bila napeta...

Petrit Seljimi: Kao prvo, bilo je čudno to što sam dolazio ovde, jer kada su ljudi izlazili u inostranstvu, bili su u azil i nije im bilo moguće da se više vrate. Dakle, veoma mali broj ljudi su išli i vratili se na odmor na Kosovu i ja sam imao sreće da sam mogao da odem i da se vratim tokom leti jer 99. odsto se nikad nisu vratili tokom leti. I jedva sam čekao da se vratim, naravno, jer su mi prijatelji bili ovde, moja porodica, i uprkos tenzijama koje su bile, ipak ste bili u vašem domu, i vašoj porodici, sa vašim prijateljima i sa vašim društvenim životom.

Lepo sam se proveo leti, iako je situacija bila daleko od poželjne. Tako da, uvek je bila neka vrsta sukoba između vrlo dobrog, mirnog, lepog života u Norveškoj i užasnog života ovde. I naravno posle je bilo i obrnuto, toplog porodičnog i društvenog života ovde i hladnijeg života u Norveškoj, ali su posle nekako bile uravnotežene i nastala je neka ravnoteža između života u inostranstvu i unutar zemlje.

Aurelja Kadriu: Šta ste radili posle studija?

Petrit Seljimi: Neko vreme sam se bavio... radio sam u "IPKO", nakon toga sam radio OEBS kao službenik...

Aurelja Kadriu: Ovde na Kosovu?

Petrit Seljimi: Na Kosovu, da, kao službenik za medije i komunikacije. Posle sam bio urednik Miđen Keljendijevog lista "Java". U stvari jednom sam bio, kada se pojavio list "Zëri Ditor" od strane Bljerima Šalje, novinar ali posle toga i urednik srednjih stranica, recimo, zabave i... tim stvarima na koje sam i ranije radio, samo što je to bilo kao prepakivanje, a i prepravljeno ovde u životu posle rata. Nakon toga smo osnovali "Express" novine zajedno sa prijateljima novinarima, uz pomoć finansiranja od strane prijatelja u "IPKO". Dakle, ja sam bio prvi izvršni direktor lista "Express" kada su bile novine i portal.

U međuvremenu tada tokom 2006-2007. verovatno taj minimalni talenat za odnose sa javnošću sam koristio kao konsultant, radio sam za nekoliko strane firme. U 2009. godini, u '10. sam ušao u politiku i 2011. godine sam bio imenovan za zamenika Ministra spoljnih poslova, položaj koji sam služio tokom dva mandata. Prošle godine, 2016 sam bio Ministar spoljnih poslova u kancelariji jer je bivši Ministar Hašim Tači postao predsednik, tako da oko pet ili šest meseci sam služio kao ministar.

Nešto kasnije, leti, prošle godine posle ponude koja je stigla iz Vašingtona odlučio sam da vodim jedan investicioni fond pod nazivom "Millenium Challenge Corporation" koji nameravamo da pokrenemo

ovog leta, 2017-e sa investicijama, sa pitanjima kao što su životna sredina, obnovljivi izvori energije, vladavina prava.

Ali još uvek sam u kontaktu sa mnogim bivšim "Post pesimistima", i van države i unutar države. Čak trenutno pišem poglavlje u knjizi namenjenoj "Post pesimistima" koja će biti objavljena u Norveškoj i mogu reći da tadašnje iskustvo, mnoge od nas je učinilo onim što smo danas, bez obzira na ono što smo danas, dobri ili loši.

Aurelja Kadriu: Puno vam hvala!

Petrit Seljimi: Hvala i vama puno!